

Ghostwriting en -producing in elektronische muziek en hiphop

De geest uit de fles

Bjorn Schipper Illustratie: Robert Swart

Een veelgehoord gezegde binnen de elektronische muziek is dat een dj ook zelf zijn of haar eigen muziekproducties moet maken om zogenaamd *credible* te zijn. Los van dat hiermee de draaikunst van dj's geweld wordt aangedaan – dj's die geen eigen muziek produceren kunnen nog steeds draaikunstenaars zijn die dansvloeren in vervoering brengen – vormt dit gezegde een belangrijke verklaring voor de opkomst en het succes van ghostwriting en -producing in de elektronische muziek. In dit artikel bespreek ik de juridische positie van ghostwriters en -producers.

Als we bedenken dat gerenommeerde dj's het hele jaar door over de gehele wereld optreden en daardoor veel op reis zijn, is het de vraag waar zij de tijd vandaan halen om in de studio te zitten en hoe zij het klaarstomen om jaarlijks ook nog verschillende dansvloerkrakers te produceren waarmee zij de hitlijsten kunnen bestoken. Het antwoord op die vraag laat zich raden: naast eigen inzet, creativiteit en werkethiek is het voor deze dj's van belang om handige organisatiestructuren om zich heen te creëren waardoor voldoende gelegenheid ontstaat om naast optredens ook eigen muziek te kunnen maken.

Binnen de hiphopscene is het heel normaal dat externe producers specifieke beats en samples produceren die door artiesten gebruikt kunnen worden bij het produceren van hun platen. Waar voorheen vooral werd gesampled uit andermans platen, zijn nu op afroep deelproducties beschikbaar om als muzikale bouwstenen voor muziekproducties te kunnen dienen¹.

Tegen deze achtergrond verbaast het niet dat er artiesten zijn die gebruik kunnen maken van andermans creativiteit en bijvoorbeeld productieteam inzetten

voor het maken van nieuwe hits, al dan niet gebaseerd op muzikale schetsen van diezelfde artiesten. Blijven de namen van deze feitelijke muziekmakers officieel onder de radar, dan spreken we van ghostwriting of -producing. Gaat het daarbij om het schrijven van tekst en/of het componeren van muziek, dan noemen we die persoon de *ghostwriter*. Gaat het om het meespelen en -produceren van muziek in de opnamestudio, dan noemen we die persoon de *ghostproducer*. Niet zelden heeft iemand in de opnamestudio in creatief opzicht meerdere petten op. In deze bijdrage voor *Muziekwereld* zoom ik in op het fenomeen ghostwriting en -producing, en dan met name in relatie tot het juridische makerschap en het vermelden van de credits van de maker.

Muzikmakers en rechthebbenden

Allereerst het juridische kader met uitleg over de relevante onderdelen van het auteursrecht en de naburige rechten. Is een tekst en/of compositie aan te merken als een eigen intellectuele schepping van de maker die tevens het persoonlijk stempel van de maker draagt, dan kunnen deze werken op grond van de Auteurs-

wet als muziekwerk auteursrechtelijke bescherming genieten. Belangrijk uitgangspunt daarbij is dat het auteursrecht exclusief toekomt aan degene die het werk feitelijk gemaakt heeft. Hierop kent de Auteurswet een aantal uitzonderingen, zoals bijvoorbeeld het fictief makerschap van werkgevers of opdrachtgevers. In die bijzondere gevallen is onder bepaalde omstandigheden niet de feitelijke maker (werknemer of opdrachtnemer) maar bijvoorbeeld de werkgever of opdrachtgever de auteursrechthebbende.

De artiest die een muziekwerk speelt, wordt in de zin van de Wet op de naburige rechten als de uitvoerende kunstenaar aangemerkt en daarmee als nabuurrechthebbende in relatie tot de uitvoering. Degene die de eerste geluidsopname van een uitvoering – zo'n geluidsopname wordt ook wel fonogram genoemd – vervaardigt of laat vervaardigen, is volgens het naburige recht de fonogrammenproducent. Draagt deze fonogrammenproducent daarbij ook nog de financiële verantwoordelijkheid en het exploitatierisico van de opname, dan komen de naburige rechten op het fonogram exclusief aan deze producent toe.

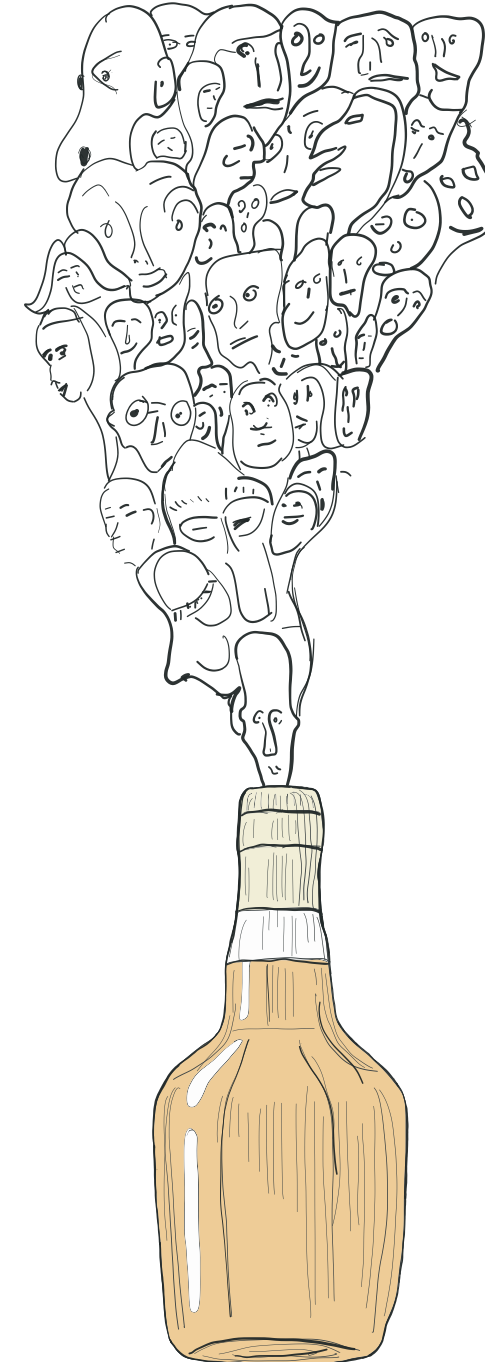
Bewijsvermoeden van makerschap

Omdat lang niet altijd even duidelijk is wie nu precies de maker en auteursrechthebbende van een bepaald werk is, kent onze Auteurswet een belangrijke regel van bewijsvermoeden van makerschap. Voor auteursrechtelijke maker

moet worden gehouden degene die op of in het werk als maker is aangeduid of, in het geval zo'n specifieke aanduiding ontbreekt, degene die door de openbaarmaker van het werk als de maker bekend is gemaakt. Staat

op de cover van een plaat bij de credits de componist vermeld, dan mag je ook aannemen dat die componist ook daadwerkelijk de maker van de compositie is. Let wel, het moet hierbij echt om een makersaanduiding gaan. De perserij met naamsvermelding op de cover is dan ook géén maker in de zin van het auteursrecht. Hoewel de wereldwijd veelgebruikte copyright notice © een belangrijke indicatie van makerschap kan zijn, bestaat nog steeds de kans dat de maker niet de auteursrechthebbende is, omdat de auteursrechten door de maker aan een ander zijn overgedragen. In zo'n situatie geeft de copyright notice © aan wie het auteursrecht bezit en zegt het niets over wie de oorspronkelijke maker van het werk is.

Het hiervoor genoemde auteursrechtelijke bewijsvermoeden van makerschap kan juridisch weerlegd worden als de 'echte' maker het tegendeel kan bewijzen. De 'echte' maker zal dan moeten aantonen dat hij of zij de oorspronkelijke maker van het werk is en niet degene die op of in het werk als zijnde maker is vermeld. De 'echte' tekstschrijver of componist zal in dit verband concreet moeten aantonen dat hij of zij de oorspronkelijke tekst en/of compositie gemaakt heeft, en niet

de persoon die met credits op de cover van de plaat staat vermeld. Het weerleggen van het auteursrechtelijke bewijsvermoeden kan een lastige opgave zijn, met name voor makers die weinig tot niets bewaren van de totstandkoming van het werk en hun werk verder ook niet ergens aangemeld of geregistreerd hebben, zoals bijvoorbeeld bij Buma/Stemra als het om muziekwerken gaat.

Ook het naburige recht kent een soortgelijke regel van een weerlegbaar bewijsvermoeden: de op het materiaal of bij de openbaarmaking daarvan genoemde rechthebbenden worden vermoed ook daadwerkelijk de naburrechthebbenden te zijn. De artiest die als zodanig op de cover van een plaat staat vermeld, wordt daarmee vermoed de uitvoerende kunstenaar te zijn. Hetzelfde geldt voor de vermelding van de fonogrammenproducent.

Persoonlijksrechten: het recht op naamsvermelding

Het auteursrecht en naburige recht geven naast exclusieve exploitatierechten ook zogeheten persoonlijkheidsrechten, ook wel morele rechten genoemd. Persoonlijkheidsrechten hangen nauw samen met de ‘moederband’ of verknochtheid die er bestaat tussen de maker en zijn of haar werk. Waar de exploitatierechten als het ware ‘verkocht’ kunnen worden in de vorm van een licentie of overdracht van rechten, blijven de persoonlijkheidsrechten te allen tijde bij de oorspronkelijke maker berusten, zelfs als de exploitatierechten door de maker ‘verkocht’ zijn. Er kan door de maker hooguit tot op zekere hoogte van bepaalde persoonlijkheidsrechten afstand worden gedaan. In het geval van afstand belooft de maker contractueel dat hij of zij geen beroep op zijn of haar persoonlijkheidsrechten zal doen.

De persoonlijkheidsrechten vallen uiteen in verschillende deelrechten, te weten het recht zich te verzetten tegen de openbaarmaking van een werk zonder vermelding van zijn of haar naam of andere aanduiding als maker, het recht zich te verzetten tegen de openbaarma-

king van het werk onder een andere naam dan de zijne of hare alsmede tegen het aanbrengen van wijzigingen in de benaming van het werk of in de aanduiding van de maker, het recht zich te verzetten tegen bepaalde wijzigingen in het werk en het recht zich te verzetten tegen misvorming, verminking of een andere aantasting van het werk. De redelijkheid speelt bij de beoordeling van een beroep op persoonlijkheidsrechten doorgaans een belangrijke rol.

Het recht op naamsvermelding is in het kader van de persoonlijkheidsrechten een groot goed voor de maker. Het vermelden van zijn of haar credits, geeft een belangrijk stuk erkenning voor de maker en zal mogelijk tot toekomstige vervolgoopdrachten kunnen leiden. Het werk zal altijd in verband kunnen worden gebracht met de maker en andersom.

Waar in het auteursrecht persoonlijkheidsrechten toekomen aan de oorspronkelijke maker, kunnen onder het naburige recht uitsluitend uitvoerende kunstenaars een beroep doen op persoonlijkheidsrechten. Fonogrammenproducenten zijn als zodanig uitgesloten van deze categorie rechten.

Afspraken met ghostwriters en ghostproducers

In de elektronische muziek en hiphop wordt veelvuldig gebruikt gemaakt van ghostwriting en -producing. Ghostwriters en ghostproducers opereren daarbij in vele soorten en maten. Tussen de betrokken actoren kunnen op verschillende manieren afspraken worden gemaakt over de exploitatie van de creatieve resultaten van deze ghostwriters en/of ghostproducers. Zo kunnen ghostwriters en/of ghostproducers hun auteursrechten en/of naburige rechten op hun muzikale bijdragen geheel of gedeeltelijk overdragen aan de opdrachtgever, zoals bijvoorbeeld de artiest, de muzikuitgeverij en/of het label. Blijft een ghostwriter en/of ghostproducer mederechthebbende, dan kan hij of zij voor een bepaald percentage ‘meelopen’ in de auteursrechten en naburige rechten en daarmee meedelen in de te genereren inkomsten uit exploitatie van de eindproductie. Of dit mogelijk is en voor welk percentage, hangt af van de onderhandelingspositie van de ghostwriter en/of

-producer. Feit is wel dat voor gehele of gedeeltelijke overdracht van deze rechten en het verlenen van een exclusieve licentie, een specifieke overeenkomst (‘akte’) met handtekening nodig is en dat maakt dat de resultaten van de creativiteit van ghostwriters en/of ghostproducers niet zomaar in een eindproductie gebruikt mogen worden. Zonder degelijk papierwerk loopt de opdrachtgever hier een risico.

De financiële beloning van ghostwriters en ghostproducers kent vele varianten. Zo kunnen zij afhankelijk van hun onderhandelingspositie een vaste productiefee (lumpsum) bedingen, een variabele royalty en/of het hiervoor genoemde aandeel in de auteursrechten en/of naburige rechten en zich als zodanig bij bijvoorbeeld Buma/Stemra en/of Sena aanmelden. De royalties krijgen zij dan meestal rechtstreeks van de opdrachtgever. Verdeling van inkomsten op basis van een rechtenaandeel loopt daarnaast voor een belangrijke gedeelte via de genoemde collectieve rechtenorganisaties. Er zijn ook gerenommeerde ghostwriters en/of ghostproducers die naast deze beloningsvormen een *kickback* vergoeding bedingen, veelal in de vorm van een percentage van de inkomsten uit de boekingen/optredens van de artiesten. Een andere mogelijkheid voor ghostwriters en/of ghostproducers met een sterke onderhandelingspositie is dat artiesten de gelegenheid wordt geboden zich ‘in te kopen’ in de rechten door hen tegen betaling van een bepaalde vergoeding een aandeel in de rechten te gunnen.

Dienen ghostwriters en/of ghostproducers onder de radar blijven – bijvoorbeeld omdat de buitenwereld niet mag afweten van de inzet van dit soort externe muzikaliteit –, dan is het van belang om geheimhoudingsafspraken te maken, al dan niet versterkt met een boeteclausule.

Lawyers paradise

Leggen partijen vooraf niets op papier vast, dan bestaat het risico op escalatie als er serieus geld bij komt kijken. Dit speelt vooral bij hits. Succes blijkt doorgaans makkelijker te claimen dan een mislukking. Neem de ghostwriter en/of ghostproducer met wie geen afspraken op papier zijn gemaakt en wiens muzikaliteit in een eindproductie is verwerkt. Formeel beschikt de opdrachtgever niet over de vereiste rechten, waardoor het risico blijft bestaan dat men tussentijds aan de noodrem trekt en een hogere beloning claimt, inclusief credits en rechtenaandeel. Denk aan de artiest die feitelijk niet aan een muziekproductie heeft meegewerkt, maar wiens naam bewust in de titel wordt meegenomen ter promotie van zijn of haar verdere carrière. Kan zo’n artiest zonder feitelijk iets aan een muziekproductie te hebben gedaan en zonder dat hierover contractuele afspraken bestaan, met het hiervoor genoemde bewijsvermoeden van makerschap in de hand als uitvoerende kunstenaar een billijke vergoeding bij Sena claimen? Wat nu als je als ghostwriter en/of ghostproducer feitelijk hebt meegewerkt aan een muziekproductie, maar vervolgens niet als maker in of op het muziekwerk wordt vermeld? Betekent dit dan dat je geen aanspraak kan maken op royalties omdat je zogenaamd niet als maker vermeld bent? Vaststaat dat dit soort situaties zonder goede afspraken op papier voer voor advocaten is, een *lawyers paradise*.

Voorkom dit soort situaties en regel alles vooraf op papier, voordat een muziekproductie een hit blijkt. Wie deed wat in de studio, wat te doen met de rechten en credits en op welke manier gaan de betrokken makers beloofd worden? Want voor je het weet is de geest uit de fles.

Bjorn Schipper is advocaat en oprichter van Schipper Legal in Amsterdam

1. Zie bijvoorbeeld recent Dan Rys, ‘The New Business of Hip-Hop Beats: How One Company Gets Musicians Paid For Creating Samples’, *Billboard*, 29 juni 2018: https://www.billboard.com/articles/business/8463320/business-beats-beathustle-help-musicians-paid-hip-hop-sample?utm_source=twitter